

Nr 206.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till uppförande av ett radiohus i Stockholm; given Stockholms slott den 8 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Torsten Nilsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under Statens affärsverksfonder, Telegrafverket (punkt 38), föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till Uppförande av ett radiohus i Stockholm för budgetåret 1946/47 beräkna ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor. Jag återkommer nu till denna fråga och vill därvid till en början erinra om följande.

I skrivelse den 7 februari 1945 framlade 1943 års rundradioutredning förslag till ett radiohus i Stockholm. Enligt förslaget skulle radiohuset förläggas till det

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 1 saml. Nr 206.

område vid Valhallavägen, som nu disponeras av Svea artilleriregemente. Efter vederbörlig remissbehandling lades förslaget till grund för proposition till 1945 års riksdag (prop. nr 228). Vid ärendets anmälan anförde min företrädare i ämbetet bland annat följande.

Rundradioutredningens förslag till radiohus har närmast karaktären av en i princip upplagd skiss till lösning av byggnadsfrågan. Förslaget synes mig väl planlagt och ur arkitektonisk synpunkt förtjänstfullt. Vid dess utarbetande har utredningen kunnat tillgodogöra sig resultaten av de förarbeten, som verkställts inom Radiotjänst, ävensom den erfarenhet, som vunnits från liknande anläggningar utomlands. Den snabbhet, varmed utredningsarbetet måst bedrivas efter det tanken på radiohusets förläggning till tomten vid Valhallavägen tagit fastare form, har självfallet icke möjliggjort för utredningen att framlägga ett i detalj genomarbetat förslag. En vidare bearbetning av frågan om byggnadskomplexets utformning är därför erforderlig och har även av rundradioutredningen förutsatts. Denna fortsatta utredning synes lämpligen böra uppdragas åt byggnadsstyrelsen i samråd med telegrafstyrelsen och Radiotjänst. Detaljplaneringen bör så bedrivas, att byggnadsarbetena kunna igångsättas, så snart utflyttningen av Svea artilleriregemente till Järvafältet verkställts.

Vid de fortsatta övervägandena bör eftersträvas att utan åsidosättande av berättigade krav i möjligaste mån begränsa byggnadskostnaderna. Såväl utrymmenas storlek som material och teknisk standard böra underkastas prövning. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas åt kontorslokalerna. Liksom rundradioutredningen utgår jag från att konsertsalarna så planeras, att de kunna utnyttjas gemensamt av Radiotjänst och musikaliska akademien. Även om akademiens blivande nybyggnad icke skulle förläggas i närheten av radiohuset böra enligt min mening radiohusets konsertsalar kunna disponeras av bägge institutionerna.

Propositionen bifölls av riksdagen (skriv. nr 401). För fortsatt detaljutformning av byggnadsförslaget anvisades för budgetåret 1945/46 under Statens affärsverksfonder, Telegrafverket, ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Den 22 juni 1945 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i samråd med telegrafstyrelsen och aktiebolaget Radiotjänst samt med beaktande av vad vid riksdagsbehandlingen anförts verkställa detaljplanering av radiohuset.

I skrivelse den 1 mars 1946 har *byggnadsstyrelsen* framlagt av den fortsatta utredningen föranlett förslag. Därjämte har styrelsen överlämnat av arkitekterna B. Romare och G. Scherman, vilka även biträtt rundradioutredningen, upprättade ritningar, vilka torde få tillställas riksdagens vederbörlig utskott. Rörande innehållet i skrivelsen må följande anföras.

Den beslutade *förläggningen av radiohuset* har visat sig ändamålsenlig. Vid den fortsatta utredningen har bekräftats, att tomten vid Valhallavägen är väl belägen och i övrigt synnerligen lämplig för ändamålet. Av de ritningar, som bifogats styrelsens skrivelse, framgår utsträckningen och gränserna för tomtområdet, vilket erbjuder mycket goda möjligheter till utbyggnader, därest sådana framdeles skulle visa sig behövliga.

Den 22 juni 1945 uppdrog Kungl. Maj:t åt djurgårdskommissionen att på

statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad angående erforderlig ändring i stadsplanen för kvarteren Artilleristen och Fyrverkaren jämte angränsande områden vid Valhallavägen samt att, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, sluta det avtal med staden rörande stadsplanen, som kunde föranledas av ifrågavarande områdets användning såsom byggnadsmark för radiohuset. Enligt vad styrelsen erfarit, läser kommissionen inom de närmaste dagarna till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till avtal, vilket jämväl torde komma att beröra vissa erforderliga, smärre markbyten. Kommissionen har meddelat styrelsen, att förslag till ändrad stadsplan godkänts av stadens stadsplanenämnd.

Beträffande den vid fjolårets riksdagsbehandling berörda frågan om *samarbete med musikaliska akademien beträffande konsertsalarna i radiohuset* anför byggnadsstyrelsen följande.

I fråga om de båda större konsertsalarna med tillhörande biutrymmen har styrelsen i samråd med representanter för musikaliska akademien närmare undersökt förutsättningarna för att dessa skulle kunna användas även för akademiens räkning och de åtgärder i fråga om byggnadens storlek och utformning, som därvid voro erforderliga. Vidare har undersökts möjligheten och lämpligheten av att förlägga en nybyggnad för akademien i omedelbar anslutning till radiohuset.

I sistnämnda avseende har utredningen visat, att det av flera skäl skulle vara lämpligt att en nybyggnad för akademien förlades så nära intill radiohuset som möjligt. Styrelsen anser, att området invid det planerade radiohuset och statens normalskola i hörnet av Valhallavägen och Lidingövägen bör reserveras för akademiens räkning. Vid sammanträde den 12 februari 1946 har akademiens styrelse och byggnadskommitté tillstyrkt en sådan förläggning, och har akademien den 28 februari 1946 biträtt detta beslut.

Beträffande möjligheterna för akademien att använda radiohusets konsertsalar samt de anspråk, som i så fall måste ställas på dessa, har akademiens styrelse framställt vissa fordringar på storleken och den närmare utformningen av salarna med tillhörande lokalutrymmen. Dessa anspråk innebära i vissa avseenden en icke oväsentlig utvidgning av konsertsalarnas foyerer och biutrymmen med motsvarande kostnadsökning i förhållande till rundradioutredningens i fjol framlagda förslag.

Ehuru ett tillgodoseende i huvudsak av akademiens önskemål och behov, såsom redan nämnts, skulle innebära vissa kostnadsökningar, anser styrelsen dock för sin del, att fördelarna med ett gemensamt utnyttjande av konsertsalarna skulle bli så stora, även ur ekonomisk synpunkt, att kostnadsökningen är väl motiverad. Därigenom skulle nämligen vid den nybyggnad för akademien, som sedan länge varit aktuell och varom styrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställer utredning, en stor konsertsal med därtill hörande biutrymmen kunna inbesparas. Den ekonomiska vinsten därav komme att väsentligt överväga de ökade kostnader, som ett tillgodoseende av akademiens behov i fråga om konsertsalarna skulle medföra. Därtill kommer, att det under utredningens gång från olika håll framförts önskemål om att de båda konsertsalar, som radiohuset måste inrymma, borde så anordnas i fråga om storlek och biutrymmen, att de kunde komma till användning även såsom kongresslokaler. Bristen på lämpliga och tillräckligt stora sådana lokaler är mycket kännbar, och tillkomsten av ett par nya sådana skulle otvivelaktigt fylla ett verkligt behov. I huvudstaden samlas i regel de kongresser

eller andra större sammankomster, som omfatta deltagare från hela landet, och det torde vara att förvänta, att Stockholm skall i icke ringa utsträckning bliva platsen även för internationella kongresser och liknande sammankomster. Då för en relativt mindre summa, jämförd med kostnaderna för en särskild nybyggnad för sådant ändamål, skulle kunna genom vissa utökningar av byggnadsprogrammet i vad avser radiohusets konsertsalar erhållas två stora och fullt goda kongresslokaler, anser styrelsen, att detta tillfälle bör begagnas. Från Radiotjänsts sida har framhållits, att intet hinder möter för salarnas användning för dylika ändamål och att man gärna ser, att deltagare från hela landet eller utlandet vid sådana tillfällen samlas i radiohuset.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att det nu utarbetade förslaget till *radiohusets utformning* liksom det ursprungliga förslaget omfattar tre huvuddelar, innehållande den västra delen de två största konsertsalarna, den mellersta delen studioblock för teater och musik samt den östra delen kontorslokaler och tekniska avdelningen. Dessa huvuddelar av byggnadskomplexet äro grupperade kring en mot Valhallavägen helt öppen gård och i övrigt så planerade, att de kunna tillbyggas var för sig norrut å den härför reserverade delen av tomtområdet.

Byggnaden har från Valhallavägen två större entréer, den ena vid gårdens västra sida, ledande till konsertsalarna och avsedd för publiken till dessa, och den andra vid gårdens östra sida, avsedd för tjänstemän, funktionärer och medverkande och ledande till kontorslokalerna, tekniska avdelningen och den stora mellersta blocklängan.

De två största *konsertlokalerna* med tillhörande foyerer och kapprum hava utformats med hänsyn tagen till förut anförda synpunkter. Kring dessa konsertlokalers podier gruppera sig kontrollrum, talstudios samt övnings- och uppehållsrum för musiker. I våningen 1 trappa upp i anslutning till där belägna uppehållsrum för musiker är förlagd en mindre kafélokal, som genom trappor står i förbindelse även med salarna, foyerer och kapprum och som även kan utnyttjas, då salarna disponeras för kongresser o. d. Under denna del av byggnaden ligga bergskyddsrum, i vilka sändaravdelning, vissa arkiv och akustiskt laboratorium inrymmas. Det senare är avsett att kunna utnyttjas som personalskyddsrum.

Kostnaderna för den utökning av denna del av anläggningen, som erfordras för att tillgodose såväl musikaliska akademiens huvudsakliga önskemål och behov som önskemålet att kunna använda ifrågavarande lokaler för kongresser och andra större sammankomster, har styrelsen beräknat till 900 000 kronor.

Den närmast intill konsertlokalerna belägna delen av byggnadskomplexet, den s. k. *blocklängan*, inrymmer studiolokaler, sammanförda till fyra byggnadsblock. Mellan förgården och dessa har anordnats ett galleri, utgörande kommunikationsled för tjänstemän, medverkande och andra besökande och även inrymmande repetitions- och väntrum. Utmed blockens motsatta sida sträcker sig en transportkorridor med direkt anslutning till bland annat uppåknings- och rekvisita-utrymmen.

Den tredje gruppen av lokaler i anläggningen utgöres av *kontors- och tjänste-*

rum, lokaler för den tekniska avdelningen samt lunchrestaurang, garage m. m. Dessa utrymmen äro förlagda till en å tomtens östra del belägen byggnad i nio våningar med till denna fogade lägre byggnadskroppar, omslutande två gårdar. Detta byggnadsparti inrymmer i de tre nedersta våningarna förutom entréhall, restaurang och vissa expeditionslokaler huvudsakligen lokaler för den tekniska avdelningen såsom studio- och inspelningsrum, tekniska centraler, laboratorier m. m. I de övre våningarna äro inrymda de olika avdelningarnas kontorslokaler jämte arkiv och bibliotek. Värmecentral samt erforderliga garage och service-lokaler m. m. äro förlagda till souterrängvåningen.

Rörande kontorslokalerna anför byggnadsstyrelsen följande.

Styrelsen har under utredningens gång framhållit för Radiotjänst önskvärdheten av att särskilt kontorslokalerna icke göras till sin omfattning vidlyftigare och rumsenheterna icke större än som oundgängligen kräves för att tillgodose de behov, som kunna förväntas föreligga vid tidpunkten för byggnadens färdigställande. En sådan begränsning av byggnadsprogrammet borde utan svårighet kunna genomföras, då tillbyggnadsmöjligheterna på tomten äro goda, varför ett med tiden uppkommande ökat lokalbehov lätt kan tillgodoses. Från Radiotjänsts sida har emellertid framhållits, att det med hänsyn till det aktuella lokalbehovet och den utveckling, som framdeles kan emotses, icke vore tillrådligt att alltför hårt inskränka på dessa utrymmen, då därigenom riskerades, att byggnaden i denna del redan vid sitt färdigställande skulle visa sig otillräcklig.

Vid en ingående granskning av det uppgivna personalbehovet inom Radiotjänst har styrelsen funnit, att den nionde våningen ej är omedelbart behöflig utan kommer att utgöra en utrymmesreserv och sålunda skulle kunna uteslutas. Med hänsyn emellertid till vad Radiotjänst anfört rörande den väntade utvecklingen av verksamheten vill dock styrelsen ifrågasätta, huruvida icke byggnaden bör utföras till sin å ritningarna föreslagna fulla höjd, dock med uttryckligt betonande av att översta våningen tills vidare bör användas för annat statligt ändamål eller uthyras. Det statliga behovet av lokaler i Stockholm är alltför trängande, och skulle någon minskning i detta behov uppstått vid tidpunkten för radiohusets färdigställande, torde det icke vara förenat med någon svårighet att uthyra lokalerna på ekonomiskt fördelaktiga villkor. Kostnaderna för denna våning belöpa sig till cirka 300 000 kronor, med vilket belopp de sammanlagda byggnadskostnaderna således skulle kunna minskas, för det fall denna våning skall uteslutas. Av anförda skäl vill dock styrelsen för sin del förorda, att våningen redan nu medräknas.

Styrelsen erinrar, att *kostnaderna för radiohuset* preliminärt beräknats till 14 600 000 kronor. Härtill komma nu 900 000 kronor för den föreslagna utökningen av anläggningen för anordnande av konsertsalar för musikaliska akademien m. m. samt 300 000 kronor för den nionde våningen i kontorshuset. Vissa i det tidigare förslaget ej upptagna tekniska och akustiska detaljer ha i styrelsens förslag beräknats till 100 000 kronor. Totalkostnaden uppskattas sålunda till 15 900 000 kronor eller avrundat 16 000 000 kronor.

Styrelsen framhåller vidare, att byggnadsföretaget är av sådan omfattning och betydelse, att upprättandet av ritningarna kräver en alldeles särskild omsorg och tager betydande tid i anspråk, varjämte särskild expertis inom olika tekniska

områden måste anlitas. För den skull anser styrelsen, att det nu framlagda skissförslaget bör bliva föremål för ett noggrant genomarbetande beträffande såväl planlösningens detaljer som byggnadskomplexets yttre utformning.

I betraktande härav beräknar styrelsen, att för det fortsatta ritningsarbetets slutförande samt för vidtagande av förberedande åtgärder för tomtområdets avröjning m. m. under budgetåret 1946/47, utöver redan anvisade medel, kommer att erfordras ett belopp av 500 000 kronor.

Departement-
chefen.

Den av byggnadsstyrelsen i samråd med telegrafstyrelsen och aktiebolaget Radiotjänst verkställda fortsatta bearbetningen av 1943 års rundradioutredningsförslag till radiohus i Stockholm har skett under beaktande av de synpunkter, som framfördes vid ärendets riksdagsbehandling i fjol. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är det framförallt tvenne frågor, som nu kräva ett ställningstagande från riksdagens sida, nämligen konsertsalarnas och kontorshusets utformning.

I anslutning till vad i fjol uttalades ha de bägge största konsertsalarna utformats så, att de skola kunna användas av såväl Radiotjänst som musikaliska akademien. Samförstånd har härutinnan uppnåtts med bägge parterna. Därutöver har ifrågasatts viss utökning av konsertsalarna för att möjliggöra deras användning som kongresslokaler. Denna vidgade dispositionsmöjlighet har tillstyrkts av Radiotjänst.

För min del finner jag icke anledning till erinran mot vad byggnadsstyrelsen sålunda föreslagit. Visserligen medför förslaget en kostnadsökning på icke mindre än 900 000 kronor, men denna merutgift bör vägas mot de ekonomiska fördelar, som stå att vinna vid en blivande nybyggnad för musikaliska akademien. Man torde därjämte ha att räkna med vissa intäkter vid lokalernas upplåtande för kongresser eller liknande sammankomster.

Liksom byggnadsstyrelsen utgår jag från att det av styrelsen angivna området tills vidare reserveras för nybyggnad för musikaliska akademien.

Kontorsbyggnaden skall enligt förslaget uppföras i nio våningar, därvid den nionde våningen avses såsom en reserv för mötande av behov av ökade lokalutrymmen för Radiotjänst. Kostnaderna för denna våning beräknas till 300 000 kronor. De skäl, som byggnadsstyrelsen anfört för våningens medtagande, synas mig övertygande. I avvaktan på vidare erfarenhet rörande Radiotjänsts lokalbehov böra de lediga utrymmena avses för andra statliga ändamål eller för uthyrning.

Såsom byggnadsstyrelsen framhållit, har djurgårdskommissionen upptagit förhandlingar med Stockholms stad rörande vissa ändringar av stadsplanen beträffande det för radiohuset beslutade området vid Valhallavägen. Förslag härom torde i sinom tid få underställas Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för radiohuset beräknades i fjol till 14,6 miljoner kronor. De av byggnadsstyrelsen nu gjorda beräkningarna uppgå, inklusive här förut angivna merkostnader för konsertlokaler och kontorshuset samt med tillägg av 100 000

kronor för vissa tekniska och akustiska detaljer, till 15,9 miljoner kronor, vilket belopp av styrelsen avrundats till 16 miljoner kronor. De sålunda verkställda beräkningarna synas mig böra godtagas. Jag förutsätter emellertid, att styrelsen vid den fortsatta bearbetningen av såväl planlösningens detaljer som byggnads-komplexets yttre utformning beaktar alla de möjligheter till besparingar, som utan att ändamålsenligheten eftersättes stå till buds.

Såvitt nu kan bedömas erfordras för nästa budgetår medel för ritnings-arbetets fortsättande och för tomtens avröjning m. m. Det av byggnadsstyrelsen härför beräknade beloppet av 500 000 kronor föranleder icke någon erinran från min sida.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av ett radiohus i Stockholm* för budgetåret 1946/47 under Statens affärsverksfonder, Telegrafverket, anvisa ett investeringsanslag av kronor 500 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hem-ställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Haverman.
